

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การที่บุคคลในประเทศจะมีความรู้ความสามารถ มีจริยธรรม คุณธรรมที่ดีนั้นบุคคลจะต้องมีการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ รัฐได้มองเห็นความสำคัญของการพัฒนาบุคลากรในประเทศจึงได้กำหนดจุดประสงค์หลักในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) ประการแรกไว้ว่า เพื่อเสริมสร้างศักยภาพของคนทุกคน ทั้งในด้านร่างกาย สติปัญญา มีสุขภาพพลานามัยที่แข็งแรงมีความรู้ความสามารถมีทักษะในการประกอบอาชีพ และสามารถปรับตัวให้ทันต่อกระแสการเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านเศรษฐกิจสังคมและการปกครอง แนวทางการพัฒนาที่ดีทางหนึ่ง คือ การให้การศึกษาแก่บุคลากรในประเทศ โดยเฉพาะการศึกษาในระดับประถมศึกษาที่มีความสำคัญอย่างมาก เพราะเป็นการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งในการจัดการศึกษา รัฐบาลควรพยายามที่จะให้คนในชาติทุกคนได้รับการศึกษาอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน ชาวไทยภูเขาเป็นกลุ่มชนที่ประกอบอาชีพอยู่บนพื้นที่สูงในประเทศไทย ประกอบด้วยกลุ่มชนเล็ก ๆ หลายกลุ่ม ได้แก่ ชาวเขาเผ่าต่าง ๆ ลัวะ แม้ว ขมุ มูเซอ จีนฮ่อ กลุ่มชนเหล่านี้มีวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี เชื้อชาติ ภาษา ความเชื่อ ตลอดจนวิถีทางการดำเนินชีวิต ความเป็นอยู่แตกต่างจากชาวไทยพื้นราบ รัฐบาลจึงได้กำหนดนโยบายสำหรับชาวไทยภูเขาขึ้น คือ นโยบายรวมพวก (กรมประชาสงเคราะห์, 2538, หน้า 279) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ชาวไทยภูเขา เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ มีการขยายและพัฒนาการศึกษาแก่ชาวไทยภูเขาไปยังท้องถิ่นห่างไกลเพื่อให้การศึกษาได้มีส่วนช่วยแก้ปัญหาทางเศรษฐกิจ สังคมและความมั่นคงของชาติ ช่วยให้อ่าน เขียน พูดภาษาไทย รู้จักคิดเป็น ทำเป็นและพัฒนาตนเองให้เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ

การพัฒนาการศึกษาจึงเป็นเครื่องมือในการกระชับความสัมพันธ์ระหว่างชาวไทยภูเขากับคนไทยพื้นราบ กรมประชาสงเคราะห์ (2538, หน้า 18) ได้กล่าวว่าการศึกษาเป็นการสร้างจิตสำนึกของชาวเขา ให้รู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับคนทั้งชาติ โดยใช้การศึกษาเป็นสิ่งช่วยให้เกิดการผสมกลมกลืน โดยเฉพาะความแตกต่างทางวัฒนธรรม โดยไม่สร้างความรู้สึกลด้อยหรือเป็นชนกลุ่มน้อยในสังคม ซึ่งจากที่กล่าวมาได้สอดคล้องกับ เตือนใจ คีเทศน์ (2528, หน้า 25) ที่ได้กล่าวถึงทัศนะต่อการจัดการศึกษาในระบบโรงเรียนที่จัดให้ชาวเขาว่า จะต้องคำนึงถึงภูมิหลังทาง

วัฒนธรรมของชาวไทยภูเขาว่าการให้การศึกษาไว้เพื่อการสร้างค่านิยมดูแลการทำงานหนักและละทิ้งเผ่าพันธุ์มาอยู่พื้นราบ ชาวไทยภูเขาควรได้รับการพัฒนาชีวิตที่สงบสุขไม่ต้องพึ่งสังคมภายนอกมากนัก มีความภาคภูมิใจในเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของตน พึ่งตนเองและผูกพันใกล้ชิดกับธรรมชาติ

ชาวไทยภูเขาเผ่าม้งมักจะประสบปัญหาการปรับตัวและการเห็นคุณค่าของตัวเองต่ำและขาดความตระหนักในวัฒนธรรมของตนเอง เมื่อจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ไป ก็จะต้องไปศึกษาต่อยังโรงเรียนในเมือง ซึ่งจะเป็นปัญหาอย่างมากในการเรียนและเกิดการเปรียบเทียบว่าเป็นเด็กพื้นราบและเด็กชาวเขา สังคมมักไม่ค่อยยอมรับและเมื่อเรียนจบในระดับที่สูงมักจะไม่นำกลับมาพัฒนาท้องถิ่นของตน ซึ่งตรงกับงานวิจัยของ ลีศึก ฤทธิ์เนติกุล (2540 ,หน้า 10) ที่ได้กล่าวไว้ว่าปัจจุบันชาวเขามีความตระหนักในคุณค่าของวัฒนธรรมของตนเองน้อย และมักจะถูกแทรกแซงโดยอิทธิพลจากแนวความคิดของคนพื้นราบเป็นส่วนใหญ่ ทำให้ระบบสังคมหรือแนวคิดของชาวเขาเปลี่ยนไป

จากสาระสำคัญของความตระหนักในคุณค่าทางวัฒนธรรมและการเห็นคุณค่าในตนเองของนักเรียนชาวไทยภูเขาเผ่าม้งที่กล่าวมานั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะนำกิจกรรมกลุ่มมาใช้เพื่อพัฒนาความตระหนักในคุณค่าทางวัฒนธรรมและการเห็นคุณค่าในตนเอง เพราะกิจกรรมกลุ่มเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมการรวมกันของบุคคลเพื่อแก้ปัญหาหรือกระทำการสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เพื่อให้สมาชิกภายในกลุ่มเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมต่าง ๆ ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองและเกิดการพัฒนาสมาชิกทุกคนในกลุ่ม ทั้งกิจกรรมกลุ่มยังช่วยฝึกทักษะให้บุคคลอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข และทำให้บุคคลรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม มีความเข้าใจในตนเองดีขึ้น รู้สึกว่าตนมีคุณค่าและอยากทำประโยชน์ให้กับกลุ่ม ซึ่งคมเพชร ฉัตรสุกกุล (2530, หน้า 2) ได้กล่าวถึงกิจกรรมกลุ่มไว้ว่า กิจกรรมกลุ่มเป็นวิธีการที่ดีเพราะเป็นการเรียนรู้โดยการปฏิบัติจริง สามารถช่วยให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความซาบซึ้งและพึงพอใจที่จะปรับเปลี่ยนและปรับปรุงตนเอง กิจกรรมกลุ่มจึงเป็นการนำเอาประสบการณ์มาวางแผนแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกันมีปฏิสัมพันธ์กันระหว่างสมาชิกภายในกลุ่ม ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาในตัวของสมาชิกแต่ละคน

ดังนั้นทางผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาการใช้กิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาความตระหนักในคุณค่าทางวัฒนธรรมและการเห็นคุณค่าในตนเองของนักเรียนชาวไทยภูเขาเผ่าม้ง ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ทั้งนี้เพื่อเป็นการพัฒนาผู้เรียนซึ่งถือได้ว่าเป็นเป้าหมายของการจัดการศึกษาที่สำคัญของประเทศไทย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อเปรียบเทียบผลของการใช้กิจกรรมกลุ่มที่มีต่อความตระหนักในคุณค่าทางวัฒนธรรม และการเห็นคุณค่าในตนเอง ของนักเรียนก่อนเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มและหลังการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษานี้ ศึกษาถึงการใช้กิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาความตระหนักในคุณค่าทางวัฒนธรรมและการเห็นคุณค่าในตนเองของนักเรียนชาวไทยภูเขาเผ่าม้ง มีขอบเขตครอบคลุม ดังนี้

ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา เป็นนักเรียนชาวไทยภูเขาเผ่าม้ง ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2545 ของโรงเรียนบ้านปางอุ๋ง อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 17 คน

ขอบเขตด้านเนื้อหา

กิจกรรมกลุ่มที่ใช้เพื่อพัฒนาความตระหนักในคุณค่าทางวัฒนธรรมและการเห็นคุณค่าในตนเอง

ตัวแปรในการวิจัย

ตัวแปรอิสระ (Independent Variable) คือ การเข้าร่วมในกิจกรรมกลุ่มที่จัดขึ้น

ตัวแปรตาม (Dependent Variable) คือ ความตระหนักในคุณค่าทางวัฒนธรรมและการเห็นคุณค่าในตัวเอง

สมมติฐานของการวิจัย

นักเรียนที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มมีความตระหนักในคุณค่าทางวัฒนธรรม และการเห็นคุณค่าในตนเองเพิ่มขึ้นภายหลังการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม

นิยามศัพท์เฉพาะ

กิจกรรมกลุ่ม หมายถึง เทคนิควิธีการและการจัดประสบการณ์ให้แก่สมาชิกในกลุ่มเพื่อพัฒนาความตระหนักในคุณค่าทางวัฒนธรรมและการเห็นคุณค่าในตนเอง

ความตระหนักในคุณค่าทางวัฒนธรรม หมายถึง การที่นักเรียนชาวไทยภูเขาเผ่าม้ง รับรู้ เข้าใจและภาคภูมิใจในวัฒนธรรมของตนเองและสามารถธำรงรักษาวัฒนธรรม ประเพณีของตนได้ ซึ่งทางผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของวัฒนธรรมไว้ดังนี้คือ

1. วัฒนธรรมในการปลูกสร้างบ้านเรือนที่อยู่อาศัย
2. วัฒนธรรมทางด้านการรับประทานอาหาร
3. วัฒนธรรมทางด้านภาษา
4. วัฒนธรรมทางด้านการแต่งกาย
5. วัฒนธรรมทางด้านการมีคู่ครอง
6. วัฒนธรรมทางด้านการพิธีกรรมและงานฉลอง

การเห็นคุณค่าในตัวเอง หมายถึง การที่บุคคลประเมินหรือตัดสินคุณค่าของตนเองจาก ความรู้สึกที่บุคคลมีต่อตนเอง แล้วเกิดการยอมรับและรู้สึกว่าตนเองมีความสำคัญ มีคุณค่าในด้าน ความสามารถ ความเข้มแข็ง ความเชื่อมั่น การได้รับการยอมรับจากบุคคลและสังคมอื่นเนื่องจากการเป็นชาวไทยภูเขาเผ่าม้ง

นักเรียน หมายถึง นักเรียนชาวไทยภูเขาที่มาจากครอบครัวของกลุ่มชน ที่ประกอบอาชีพ อยู่บนพื้นที่สูง ได้แก่ ชาวเขาเผ่าม้ง ที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2545 โรงเรียนบ้านปางอู้ง อำเภอมะแม่ม จังหวัดเชียงใหม่

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. โรงเรียนมีแนวทางในการส่งเสริมการเห็นคุณค่าทางวัฒนธรรม และการเห็นคุณค่าในตนเองแก่นักเรียนชาวไทยภูเขา
2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชาวไทยภูเขา จะมีข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมวัฒนธรรมของชาวไทยภูเขา